viduriu – II puse. Taip pat aptikta XV a. II puse datuojamos buitinės keramikos ir puodyninių koklių fragmentų.

Nukasinėjant apatinį sluoksnį, 2,8–3 m gylyje pasiekta patalpos pamatų apačia. Įrenginėjamos patalpos numatytas projektinis gylis 3,5 m, todėl kitame darbų etape po pamatais ruošti pravedimai pamatų tvirtinimui. Po ŠR sienomis kastų pavedimų vietose fiksuotas tik įžemis – smėlis. Po P sienos pamatų PR dalimi ir V sienos ŠV dalimi taip pat fiksuotas įžemis. Patalpos PV kampe, po V sienos dalimi, 1–3 metruose, P – A–D metruose fiksuotas XV a. II pusės kultūrinio sluoksnio horizontas (30–60 cm storio), kurį iškasant surasti keli XV a. keramikos ir puodyninių koklių fragmentai.

Muitinės St. 2

In 2019–2020, an excavation (a total of 33 m^2) was conducted in a ground floor room of the streetfront N building at Muitinės St. 2, Kaunas (Fig. 1). The investigation recorded a 3.7 m thick cultural layer with 5 distinguishable horizons. To a depth of 50 cm lay a horizon from the second half of the 20th century, from 50 cm to 2–2.3 m one from the 19th century, from 2.3 to 2.7 m one from the first half of the 16th century, and at a depth of 2.7–3.3 m one from the mid – second half of the 15th century. A 1–1.7 m thick, 18th-century horizon was recorded in the cross-section under a 19th-century arch.

Two archaeological structures were discovered during the excavation: a late 19th-century arched foundation (Fig. 2) and a fragment of the base of a stove, probably industrial, from the first half of the 16th century (Fig. 3). 15th–19th-century finds were also discovered.

Diana Tetereva, Olegas Fediajevas

Tyrimai Laisvės alėjoje ir jos prieigose

2019 m. atlikta Laisvės alėjos ir prie jos prieinančių E. Ožeškienės gatvės bei Savanorių prospekto rekonstrukcija. Statybos darbai vykdyti Kauno miesto istorinės dalies, vadinamos Naujamiesčiu (UK 22149), teritorijoje, taip pat Vilniaus gatvės dalyje, esančioje Kauno senamiesčio (UK 20171) teritorijoje. Iki šiol Kauno Naujamiestyje nenustatytas archeologinis vertingųjų savybių pobūdis. Archeologinių tyrimų poreikis atsirado 2018 m., kai Laisvės alėjoje rastas monetų lobis. Tais pačiais metais T. Poška atliko žvalgomuosius tyrimus ir žvalgymus Laisvės alėjos V dalyje (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 637).

Ši teritorija iki 1843 m. buvo bemaž tuščia. Tada suplanuotas Naujamiestis, turėjęs tapti naujuoju Kauno administraciniu centru. Bulvaro tipo Laisvės alėja (tuomet vadinta Nikolajaus prospektu) tapo kompozicine šios teritorijos ašimi. Miesto planavimo darbai oficialiai buvo pradėti 1848 m., 1851 m. pasodintos liepos, 1860 m. alėja baigta grįsti. 1892–1929 m. Laisvės alėjoje veikė arkliais traukiamas tramvajus, vadinamoji „konkė“. Pirmuoju užstatymo etapu, miestui plečiantis nuo senamiesčio, dominavo mediniai vieno aukšto gyvenamieji namai, vėliau pradėjo kilti ir mūriniai dviaukščiai, triaukščiai namai. Kiek ryškesnį urbanistinį pobūdį ši Kauno dalis įgavo tik paskutiniame XIX a. dešimtmetyje.

2019 m. minėtoje teritorijoje iki įžemio lygio ištirta 16 įvairaus dydžio perkasų ir 7 šurfai, iš viso 288,4 m^2 dydžio plotas (1 pav.). Žvalgomųjų tyrimų metu pastato Laisvės alėjos 101 prieigose, arčiausiai Šv. Gertrūdos bažnyčios

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – numanoma buvusių XVII a. II pusės – XIX a. pradžios kapinių teritorija; 2 – 2019 m. žvalgytas plotas; 3 – 2019 m. tirtos perkasos ir šurfai. O. Fediajevo brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – territory foreseen for the former second half of the 17th – early 19th-century cemetery; 2 – area surveyed in 2019; 3 – trenches and test pits excavated in 2019

iškastos perkasos 1, 2 bei šurfai 1, 5. Konstatuota, kad šioje vietoje buvęs archeologinis sluoksnis nukastas alėjos įrengimo ir vėlesnių rekonstrukcijų metu. Ties Savanorių prospekto ir Laisvės alėjos sankirta kastame šurfe 2 tirtas apie 90 cm storio kultūrinis sluoksnis, kurio viršutinėje dalyje aptikta XVIII–XIX a. radinių, o prie dugno fiksuotas 20–30 cm storio horizontas su XVI–XVII a. keramika. Šv. Gertrūdos gatvėje iškastame šurfe 3 po XIX a. grindiniu ir 40 cm storio supiltinio smėlio pasluoksniu atidengta galbūt iki XIX a. buvusio kelio danga. Šurfe 4 virš įžemio, fiksuoto 1,8 m gylyje nuo asfalto viršaus, atkastas grindų fragmentas iš XVI–XVII a. plytų su braukomis. Ar čia tuo pačiu laikotarpiu sudėtos plytos, ar panaudotos antrąkart XVIII–XIX a., nenustatyta. Savanorių prospekte iškasti 2 šurfai. Šurfe 6 iki 2–2,1 m gylio fiksuotas supiltinis gruntas (iki įžemio jis neiškastas dėl darbų saugos). Šis tyrimų plotas galėjo būti parinktas kokios nors duobės ar pastato rūsio vietoje. Taip pat neatmestina prielaida, kad būtent ties šia vieta galėjo tęstis miesto gynybinis griovys. Šurfe 7 virš 1,7 m gylyje pasiekto įžemio fiksuotas apatinis tamsaus grunto apie 30 cm storio horizontas be radinių, leidžiančių jį datuoti.

Žvalgymai atlikti visoje gatvių rekonstrukcijos zonoje, apie 8000 m^2 dydžio teritorijoje. E. Ožeškienės gatvėje šalia iškastos tranšėjos buvusiame grunte surinkus žmonių kaulų buvo numatyti papildomi detalieji tyrimai, kurie suskirstyti į 2 etapus. Pirmuoju ištirta 50 m ilgio, 3 m pločio juosta Laisvės alėjoje, iškasant iki įžemio perkasas 3–10. Nė vienoje jų nerasta žmonių palaidojimų ir pavienių kaulų. Perkasose 5, 8–10 užfiksuota XIX a. pabaigoje įrengtos tramvajaus linijos vieta, rasti mediniai pabėgiai ar jų pėdsakų. Nustatyta, kad iki linijos įrengimo buvo susidaręs apie 10 cm storio juodo grunto su degėsiais kultūrinio sluoksnio horizontas, fiksuotas perkasose 4, 5, 8–10, datuojamas XIX a. Po juo ankstyvesnis kultūrinio sluoksnio horizontas arba iš viso nefiksuotas, arba jis labai fragmentiškas, neintensyvus ir tik su pavienėmis keramikos šukėmis. Aptikta gana

2 pav. Radiniai: 1 – denaras, apie 1550 m., LDK, Žygimantas Augustas (1544–1572); 2 – plokštinis sieninis koklis, plokštė su įdubusiu apskritimu (įdubusia rutulio nuopjova), XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia; 3 – stiklinė taurė ar žvakidė, rasta prie kapo 3, XVIII a.; 4 – vario lydinio kryželis, XVIII–XIX a.; 5 – apkalėlis su širdelės simboliu, XVIII a.; 6 – dvidenaris, 1566 m., LDK, Žygimantas Augustas (1544–1572). O. Fediajevo nuotr.

Fig. 2. Finds: 1 – a denar, c. 1550, GDL, Sigismund II Augustus (1544–1572); 2 – a panel stove tile with a 'bowl-shaped' depression, late 16th – early 17th century; 3 – a glass cup or candlestick found near burial 3, 18th century; 4 – a copper alloy crucifix, 18th–19th century; 5 – a fitting decorated with a heart, 18th century; 6 – a double denar, 1566, GDL, Sigismund II Augustus (1544–1572)

nedidelių (0,5–1 m skersmens) duobių. Manoma, kad dauguma jų iškasta XIX a. viduryje medžiams sodinti, o ankstyvesni radiniai į jas pateko atsitiktinai. Perkasose 8–10 fiksuotos ūkinės duobės 1–3, užpildytos XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios radiniais – buitinės keramikos fragmentais, plokštiniais ir indų pavidalo kokliais, čerpėmis, gyvūnų kaulais. Duobėje 2 rasta ankstyviausia moneta – Žygimanto Augusto (1544–1572) valdymo laikotarpiu LDK apie 1550 m. kaldintas denaras (2:1 pav.). Tiek registruoti, tiek neregistruoti buitinės keramikos fragmentai nebuvo itin įvairūs, kaip dažniausiai susiduriama, o daugiau atvirkščiai – indai labai vienodi ir gana primityvūs. Apžiūrint šukes, padaryta išvada, kad ne mažiau kaip trečdalis indų galėjo būti nenaudoti. Tas pat pasakytina ir apie puodyninius koklius keturkampėmis angomis. Galbūt dalis keramikos į šias duobes pateko kaip gamybos brokas. Duobėse rasti plokštiniai sieniniai kokliai tik vieno tipo. Jų plokštė su įdubusiu apskritimu, padengta žalia glazūra arba neglazūruota (2:2 pav.).

Antrajame detaliųjų tyrimų etape E. Ožeškienės gatvėje ištirtos perkasos 11–14. Perkasose 12 ir 13 rasti 4 žmonių palaidojimai, atkasti 1,1–1,5 m gylyje, pavadinti kapais 1–4. Du iš jų suardyti (kapai 2, 3), du sveiki. Palaidojimai be įkapių, bent du iš jų buvo mediniuose karstuose. Suardytame kape 3 rasta sveika XVIII a. stiklinė taurė ar žvakidė (2:3 pav.), galėjusi čia atsirasti

atsitiktinai. Pagal antropologinius tyrimus kape 1 palaidotas 40–49 m. vyras, suardytuose kapuose 2–3 mirusiųjų lytis nenustatyta, kape 4 palaidota 30–39 m. moteris. Kapai datuoti XVII a. II puse – XIX a. pradžia. Pažymėtina, kad tik kapai 1–2 buvo greta, o likę nutolę per 5–6 m vienas nuo kito. Nors keli perkastame grunte aptikti radiniai – XVIII a. kryželis (2:4 pav.) ar apkalėlis su širdelės simboliu (2:5 pav.) – ir galėjo būti iš suardytų kapų, tačiau tai laikytina tik prielaida, nes nerasta žmonių kaulų iš suardytų palaidojimų. Rezultatų visuma leidžia padaryti išvadą, kad laidota labai trumpą laiką, gal net vienu metu. Visi kapai patenka į 13–14 m pločio ruožą. Kodėl laidota tokiame siaurame ruože, kada ir kodėl nustota laidoti šiose kapinėse – tiksliai nenustatyta.

Tiek perkasose 11–14, tiek Laisvės alėjoje ištirtose perkasose 15–16 fiksuotas buvusio paviršiaus niveliavimas ir kelio ar gatvės formavimas. Perkasoje 13 išskirti bent 3 tokių darbų etapai, vykdyti XIX a. Visose perkasose rasta ankstyvesnių radinių, tokių kaip XVI–XVII a. buitinės keramikos šukės ir plokštinių koklių fragmentai, taip pat 2 monetos – dvidenaris (2:6 pav.), kaldintas 1566 m. valdant Žygimantui Augustui (1544–1572), bei varinis Jono Kazimiero (1648–1668) šilingas. Tačiau aiškiai išsiskiriančio XVI–XVII a. horizonto užfiksuoti nepavyko. Iš to darytina išvada, kad tyrimų vietų aplinkoje XVI–XVII a. būta labai menko užstatymo ir ūkinė veikla beveik nevykdyta. 2019 m. tyrimai praplėtė žinias apie šios Kauno senamiesčio ir naujamiesčio dalies kultūrinį sluoksnį, lokalizuotos iki tol netirtos miestiečių kapinės.

The investigation on Laisvės Avenue and its approaches

In 2019, 16 trenches and 7 test pits (a total of 288.4 m^2) were excavated and approximately 8000 m^2 surveyed on Laisvės Avenue and the adjacent streets (Fig. 1). A cemetery from the second half of the 17th – early 19th century was identified and 4 burials excavated. Some of the burials had been destroyed during construction work. Three rubbish pits filled with 16th–17th-century pot sherds, panel (*Blattkacheln*) and 'bowl-shaped' (*Schüsselkacheln*) stove tiles, roof tiles, and animal bones, were excavated. One pit contained a Sigismund II Augustus (1544–1572) denar. Isolated 16th–18th-century finds were discovered throughout the area (Fig. 2), but a clearly distinguishable 16th–18th-century horizon could not be identified. It was determined that in the vicinity of the investigated locations there would have been little development in the 16th–17th centuries and almost no economic activity occurred there. A rich cultural layer formed only from the 19th century. The location of the late 19th-century tramway line was identified.

Algirdas Žalnierius,
Dainius Balčiūnas,
Arūnas Puškorius,
Jevgenijus Laurs

Santakos gatvė 11

Kauno miesto savivaldybė ir Krepšinio federacija sklype Santakos g. 11 planuoja statyti 1846 m^2 ploto Lietuvos krepšinio namų pastatą. 2019 m. detaliųjų tyrimų tikslas buvo ištirti numatomo statyti pastato Š dalies pamatų, priešgaisrinių rezervuarų ir inžinerinių tinklų trasų vietas. Bendras atliktų detaliųjų archeologinių tyrimų ir žvalgymų plotas yra 473 m^2. Tyrinėtas sklypas Santakos g. 11 yra senamiesčio PV dalyje, 4 kvartale, kurį iš Š riboja Santakos, iš